

2012-07-03

Basra

Rapport från svenska Migrationsverkets och norska Landinfos utredningsresa till Basra, södra Irak, 15 – 20 oktober 2011

Innehåll

English summary.....	4
Sammanfattning	5
1. Inledning	6
1.1. Bakgrund och avgränsning.....	6
1.1.1. Säkerheten efter invasionen i mars 2003	6
1.1.2. Politiken efter Saddam Husseins fall	6
1.1.3. Islamiseringen	7
2. Säkerhetssituationen vid avslutningen av den amerikanska militära närvaron.....	8
2.1. Nya utgångspunkter.....	8
2.2. Säkerhet, affärer och politik	8
2.3. Väpnade grupper och andra hot mot säkerheten	9
2.4. Säkerhetsstyrkorna	10
2.4.1. Armén.....	10
2.4.2. Polisen.....	11
3. Rättsväsende/rättsskipning.....	12
3.1. Stammarnas inflytande på rättsskipningen.....	13
3.1.1. Exempel på hur mord och stöld kan hanteras	13
3.1.2. Förbjudna kärleksrelationer	14
3.1.3. Utstötning.....	14
3.1.4. Inkludering	15
3.2. Milisernas inflytande på rättsskipningen.....	15
4. Provinsrådet	15
5. Utsatta grupper.....	15
5.1. Baath-partister	16
5.2. Sunnimuslimer.....	16
5.3. Kristna	17
5.3.1. Konvertiter	18
5.4. Mandéer.....	18
5.5. Föräldralösa barn.....	18
5.6. Kvinnor.....	19
5.6.1. Centra för rådgivning och skydd.....	21
5.6.2. Skilsmässa.....	21
5.6.3. Exempel på äktenskapliga avarter.....	22
5.6.4. Tillfälliga äktenskap och trafficking	23
5.6.5. Änkor	23
5.7. Internflyktingar och andra migranter.....	24
5.7.1. Internflyktingarna.....	24
5.7.2. Emigranterna.....	26
5.8. Övriga.....	26
6. Den ekonomiska och humanitära situationen	26
Förkortningar, som inte förklaras på annat håll	29
Källförteckning	30

Om rapporten

Denna rapport är framtagen genom ett samarbete mellan svenska Migrationsverket och norska Landinfo. Norska Utlendingsdirektoratet deltog också i delegationen. De källor som använts är alla redovisade, men till viss del anonymiserade för att inte exklusivt peka ut uppgiftslämnare. Rapporten gör inte anspråk på att vara uttömmande och bör inte tillmätas exklusivt bevisvärde i samband med avgörandet av ett enskilt ärende. Informationen i rapporten återspeglar inte nödvändigtvis svenska Migrationsverkets eller norska Landinfos officiella ståndpunkt i en viss fråga och det finns ingen avsikt att genom rapporten göra politiska ställningstaganden. Delegationens bedömningar återfinns endast i sammanfattningen, om inte annat framgår av löpande text med fotnoter. Migrationsverket och Landinfo är tillsammans ansvariga för rapporten.

Svenska Migrationsverket och norska Landinfo har i samarbete planerat och genomfört en utredningsresa till Amman och Basra den 15 – 20 oktober 2011. Eftermiddagen den 15 oktober anlände delegationen till Amman, där vi höll ett möte på kvällen. Resterande möten hölls i Basra. Norska Utlendingsdirektoratet deltog i alla mötena.

Huvudsyftet med utredningsresan var att inhämta aktuell information om säkerhetssituationen i Basra och södra Irak, rättsväsendet och stammarnas inflytande på rättsskipningen, myndighetsskydd, miliser/väpnade grupper och situationen för internflyktingar samt vissa utsatta gruppers aktuella situation mot bakgrund av bl. a. islamisering, sektarism och avbaathifiering. Därtill hade de svenska deltagarna ett uppdrag att försöka inhämta aktuell och konkret information om barnhem och efterforskning av barns familj och släktingar i samma område.

I Amman träffade delegationen en freds- och konfliktforskare, som arbetade som samordnare för Norwegian Church Aid (NCA). I Basra genomfördes intervjuer med bl. a. guvernören, provinsrådsmedlemmar, polischefen där och ett flertal företrädare för olika frivilligorganisationer samt United Nations Assistance Mission for Iraq (UNAMI), United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) jämte International Organization for Migration (IOM).

English summary

The delegation visited Basra two months before the U.S. forces (USF) ended their presence in Iraq. The security situation was calm, but there was uncertainty and difference of opinion about what would happen when the last American soldier leaves the base at Basra international airport (USF-I-COB, Basra). However, all interlocutors agreed that the security situation had improved since the operation “Charge of the Knights” ended in April 2008. Basra’s location on the Persian Gulf and its proximity to three countries affects the security situation.

The security situation in turn affects the conditions for people in general and especially the vulnerable groups. Although it was relatively good, in the sense that the frequency of armed activity was low, the delegation got the impression that significant shortcomings still bothered the residents of Basra. The Iraqi security forces (ISF) were probably not up to their task in protecting the governorate and the population there. Especially the police may have been infiltrated by non-state actors like militias and political parties. There were also shortcomings in how the administration of justice worked under the influence of tribes and militias. A person in need of protection from the authorities may still today not always be able to find a solution.

There are hardly any Baathists left in Basra, who are in need of protection. The Sunnis, Christians and Sabians who are left are not exposed to attack, but are living under social and religious pressure. Women can move and act more openly since 2008, but they still risk retaliation if they do not respect the tradition and norms. Iraqis who have worked or are working for foreign interests may be vulnerable, although to a lesser extent than before. Also worth mentioning is that senior civil servants and politicians are still being attacked.

Trade and foreign investment (in the oil fields) were gaining momentum, also thanks to the improved security situation. Despite this, the business had little effect on the economy. Growth was therefore slow. A difficult political landscape to navigate, widespread corruption and administrative inefficiency, and ravaged infrastructure after 30 years of war, sanctions and administrative neglect during the Saddam regime further contribute to the bad economical and humanitarian situation in Basra. It was marked by poverty, high costs, poor health care, environmental pollution, unemployment and housing shortages. This situation affects perhaps especially many internally displaced people, female headed households and orphans. What Basra needs are big investments in infrastructure and projects to improve the situation.

Sammanfattning

Delegationen besökte Basra två månader innan de amerikanska styrkorna (USF) avslutade sin närvaro i Irak. Säkerhetssituationen var lugn, men det rådde osäkerhet och delade meningar om hur säkerhetssituationen skulle utvecklas efter det att den siste amerikanske soldaten lämnat basen vid Basras internationella flygplats (USF-I-COB, Basra). Alla var dock eniga om att säkerhetssituationen förbättrats väsentligt sedan operationen ”Charge of the Knights” avslutades i april 2008. Basras läge vid Persiska viken och närheten till tre länder påverkar säkerhetssituationen.

Säkerhetssituationen påverkar i sin tur förhållandena för folk i allmänhet och inte minst utsatta grupper. Även om den var relativt god, i den bemärkelsen att frekvensen av väpnad aktivitet var låg, fick delegationen intrycket att väsentliga brister alltjämt plågade invånarna i Basra. De irakiska säkerhetsstyrkorna (ISF) var troligen inte mogna sin uppgift att skydda provinsen och befolkningen där. Till det kom att särskilt polisen sannolikt var infiltrerad av icke-statliga aktörer som miliser och politiska partier. Det fanns också brister i hur rättskipningen fungerade under inverkan av stammar och miliser. En person som behöver skydd av myndigheterna torde än idag inte alltid kunna räkna med det.

Det finns knappast några baath-partister kvar i behov av skydd. De sunnimuslimer, kristna och mandéer som är kvar utsätts inte för angrepp, men lever under socialt/religiöst tryck. Kvinnorna kan röra sig och agera mer öppet sedan 2008, men riskerar fortfarande repressalier, i värsta fall att dödas, om de inte iakttar traditionens normer. Irakier, som arbetat eller arbetar för utländska intressen kan vara utsatta, men i mindre grad än tidigare. Också värt att nämna är att högt uppsatta offentliganställda och politiker fortfarande attackeras.

Handel och utländska investeringar (i oljefälten) hade börja ta fart, också tack vare den förbättrade säkerhetssituationen. Trots det hade verksamheten hittills haft liten effekt på samhällsekonomin. Tillväxten var därför låg. Ett svårnavigerat politiskt landskap, utbredd korruption och ineffektiv förvaltning samt ödelagd infrastruktur efter 30 år med krig, sanktioner och administrativ försummelse under Saddamregimen bidrar ytterligare till att den ekonomiska och humanitära situationen för befolkningen i Basra framstår som dålig. Den präglades av fattigdom, höga utgifter, dålig sjukvård, miljöförstöring, arbetslöshet och bostadsbrist. Denna situation drabbar kanske särskilt många internflyktingar, kvinnligt ledda hushåll och föräldralösa barn. Basra behöver stora projekt för att bygga ut infrastrukturen och förbättra situationen.

1. Inledning

1.1. Bakgrund och avgränsning

Mot bakgrund av uppdraget för utredningsresan avgränsas rapporten till den information delegationen kunde inhämta om den aktuella säkerhetssituationen i Basra och södra Irak, rättsväsendet och stammars och milisers inflytande på rättsskipningen, myndighetsskydd, miliser/väpnade grupper och situationen för internflyktingar samt andra utsatta grupper där. Angående sistnämnda grupper informerade vi oss särskilt om föräldralösa barn, kvinnor, religiösa minoriteter och före detta baath-partister.

1.1.1. Säkerheten efter invasionen i mars 2003

Ett år efter det att brittiska armén säkrat Basra våren 2003 vände sig shiitisk milis emot dem och några år av ökande laglöshet följde. ”Charge of the Knights”, de irakiska säkerhetsstyrkornas operation i Basra för att ta kontroll över staden och oskadliggöra Moqtada al-Sadr Mahdi-armé/Jaish al-Mahdi (JAM) och andra milisgrupper, satte stopp för denna laglöshet. Sedan vapenvilan våren 2008 har en viss stabilitet byggts upp i Basra. JAM och andra miliser är dock inte oskadliggjorda. Al-Sadr avvecklade officiellt JAM efter ”Charge of the Knights”, men ersatte den milisen med en mindre milis ”Promised Day Brigades” samma år¹. De flesta i Irak säger fortfarande Jaish al-Mahdi när shiitiska miliser kommer på tal, varför milisen genomgående benämns JAM i denna rapport. En vecka innan delegationens ankomst till Basra hade tre sprängladdningar upptäckts under oljeledningar i Basraprovinen. Attentatsförsöken sattes i samband med oljeministerns besök där den veckan. Sedan våren 2003 till dags dato har annars färre än 15 stora attacker genomförts i provinsen.²

1.1.2. Politiken efter Saddam Husseins fall

Efter 2003 återvände många, som flytt undan Saddam Hussein. De bildade politiska partier och en del också miliser/väpnade grupper. I Basra fanns det som mest 400 partier. Nu finns det bara fyra till fem partier i Provinsstyret. Vissa samarbetade med Inrikes- och Försvarsministerierna. Genom infiltration av partifunktionärer och partiernas väpnade element ville man öka sin påverkan på samhället. Från ministeriernas sida ville man genom samarbetet minska milisernas inflytande. Resultatet blev dock att de fick mer inflytande över politiken. Inflytandet var högst under de oroliga åren 2006 och 2007. Nu har det minskat, men de flesta polisstationer där kontrolleras av en eller annan milis eller politiskt parti³

¹ Institute for the Study of War, Jaysh al-Mahdi, January 2009

² Vice ordföranden, Basra Investment Commission (BIC), Basra 2011-10-19

³ Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

1.1.3. Islamiseringen

Redan under Saddam Husseins sista år ökade de islamistiska strömningarna. Det var inte en tillfällighet att Moqtada al-Sadrs far likviderades 1999. De islamistiska krafterna hölls med både piska och morot på plats tills de kunde breda ut sig efter regimens fall. Följden blev katastrofal för de religiösa minoriteterna, särskilt mandéerna och kristna av olika schatteringar, och gatubilden i Basra ändrades från pluralism till islamistisk konformitet, särskilt för kvinnorna.

Sedan 2008 har det islamistiska och sociala trycket på konformitet minskat något. Det kan enligt vissa bero på både de islamistiska gruppernas försvagning vad gäller användande av våldsmedel och att de inte önskar att ge USA anledning att förlänga sin närvaro i landet.⁴ Andra menar att de islamistiska partierna nu kontrollerar hela Basra, och att Moqtada al-Sadr är stark och stöttas av Iran. De behöver inte längre explicit använda våld. I april stoppade Provinsrådet all alkoholförsäljning och servering.⁵ Rådet självt menar att licenserna för försäljning och servering av alkoholhaltiga drycker inte förnyades av Direktoratet för Turism i Bagdad. Därför har ingen längre giltig licens. Man uppgav att man väntade på nya licenser.⁶ Som en manifestation låg en stor bar i hotellet Basra International, f. d. Sheraton, helt öde med bara några kvarglömda cigarettfimpar och tomflaskor kvar från våtare tider.⁷

⁴ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

⁵ Representant för en MR-organisation, Basra 2011-10-17

⁶ Medlemmar av Provinsrådet, Basra 2011-10-18

⁷ Delegationen, synintryck, Basra 2011-10-16--20

2. Säkerhetssituationen vid avslutningen av den amerikanska militära närvaron

2.1. Nya utgångspunkter

Meningarna gick isär om hur det blir när den siste amerikanske soldaten lämnat basen vid Basras internationella flygplats. Alla var dock eniga om att säkerhetssituationen hittills förbättrats väsentligt sedan operationen ”Charge of the Knights” avslutades i april 2008. Som exempel nämndes att väpnad aktivitet, som numera endast förekom sporadiskt, inte riktades mot frivillig-/kvinnoorganisationer längre. Nu vågade kvinnor gå ut och även agera för sin sak⁸.

En representant för en internationell organisation trodde inte att man riskerade hamna i en situation liknande den innan 2008 och förväntade sig rent av bättre säkerhet efter det amerikanska uttåget fast de irakiska säkerhetsstyrkorna (ISF) inte är vuxna sin uppgift ännu⁹. En annan internationell uppgiftslämnare menade att stammarnas ledare nu kan tänkas bli starkare och få mer kontroll över ISF. Staten har emellertid blivit en stabiliserande faktor, eftersom den skapar nya arbetstillfällen. Säkerheten beror i alla fall inte längre först och främst på de amerikanska styrkorna (USF).¹⁰

Handel och utländska investeringar (i oljefälten) börjar ta fart. Basras läge vid Persiska viken och närheten till tre länder påverkar säkerhetssituationen. Polischefen i Basra uppgav att säkerheten på marken var tillfredsställande, men att det fanns brister till havs och vid gränserna. Basra är mötesplatsen för regionala konflikter, och både Iran och Saudiarabien vill ha en bit av Basra. Al-Qaida Iraq (AQI) har litet handlingsutrymme trots konfliktzonen. Organisationen har ingen lokal närvaro eller bas där, men lyckas utföra enstaka operationer. Dessa utförs av folk utifrån. Attacken mot en polisstation i juni 2011 ska ha utförts av medlemmar av AQI från Baiji och provinsen Salah ad-Din.¹¹

2.2. Säkerhet, affärer och politik

Säkerheten är inte hundra procentig, men lokalanställda vid privata företag, såväl irakiska som utländska, har normalt inga säkerhetsproblem. De attacker som förekommit har riktats mot oljefälten och flygplatsen, inte minst den amerikanska basen i närheten. Amerikanska soldater var alltså fortfarande måltavlor under delegationens besök. Däremot uppgavs irakier, som tidigare arbetat för amerikanerna inte ha några problem. För tre år sedan dödades 19 tolkar/översättare. Enligt uppgiftslämnaren dödades inga längre. Irakier, som arbetar för säkerhetsföretag, är dock försiktiga med att

⁸ Samordnare, Norwegian Church Aid (NCA), Amman 2011-10-15

⁹ Representant för en internationell organisation, Basra 2011-10-18

¹⁰ Internationell uppgiftslämnare, Basra 2011-10-20 och BIC, Basra 2011-10-19

¹¹ Polischefen, general Faysal al-Ebadi och en medlem av Provinsrådet, Basra 2011-10-18

tala om det för vänner och familjemedlemmar. Vissa har problem för att de arbetat vid ett visst säkerhetsföretag. Problemen uppgavs många gånger ha politiska orsaker.

Utlänningar, främst turkar, amerikaner och kineser, bosätter sig nu i Basra i takt med företagsetableringarna. De möter inga särskilda säkerhetsproblem och syns även i gatubilden, t. ex. på marknader.¹² Delegationen träffade en amerikan, som driver ett engelskt språkinstitut i Basra. Han och makan bor i ett vanligt hus i centrum. De anlitar en irakier för bl. a. vaktsysslor. De har låg profil. Makan har t. ex. slöja när de går ut i staden, och de har inte haft några säkerhetsproblem. Amerikanen tillägger att det är en fördel att han talar flytande arabiska och det kan också vara en fördel att färga håret om man är blond.¹³

Delegationen besökte Basras investeringskommission (BIC) i ett av Saddam Husseins forna palats vid Shatt al-Arab. Där sade man att kidnappningar förr var ganska vanliga. Nu kanske tre kidnappningar ägde rum under loppet av någon månad. Vice ordföranden för investeringskommissionen uppgav att han åker bil själv med familjen utan vakter. Han menade att det inte är Basraborna, ”Basrawis”, som ägnar sig åt kidnappning utan snarare fattiga träskaraber.¹⁴ Ett tillkommande problem med dagens kidnappningar uppgavs av en annan källa vara att barn nu kidnappas för organstöld. Ett barn kidnappades för två månader sedan, och nu vågar inga familjer låta sina barn gå till skolan på egen hand. Vanligt folk kan kanske inte välja om de vill ha vakter eller inte, men alltför föräldrar kör sina barn till skolan nu.¹⁵

På investeringskommissionen framhöll man att Basra måste bygga upp infrastrukturen och vara politiskt stabilt för att attrahera företag som BP, Shell och Exxon. Med politisk stabilitet kommer också bättre säkerhet.¹⁶ När det råder samförstånd i politiken är säkerheten bra.¹⁷ De politiska partierna samarbetade i Provinsrådet utan större kontroverser. Alla partierna uppgavs ha milis. JAM är störst och har folk i Provinsrådet nu. Med politiska uppdrag följer kanske ny agenda, men milisverksamhet uppgavs också förekomma – särskilt vid val.¹⁸

2.3. Väpnade grupper och andra hot mot säkerheten

I det helt shiadaminerade södra Irak borde det inte finnas utrymme för väpnade grupper. I södra Irak fanns inga stora vapendepåer från Saddam-tiden. Med bara lättare vapen i omlopp ser vissa sagesmän inga orosmoln på himlen.¹⁹ Andra påpekar att flera milismän varit i Iran och tränat sedan

¹² Vice ordföranden, BIC, Basra 2011-10-19

¹³ Douglas ”Shakir” Bell, Advance Training Institute, Basra 2011-10-19

¹⁴ Vice ordföranden, BIC, Basra 2011-10-19

¹⁵ Dr. al-Mustafa, al-Taqwa Association for Woman & Child Rights, Basra 2011-10-19

¹⁶ Vice ordföranden, BIC, Basra 2011-10-19

¹⁷ Dr. Awatif al-Mustafa, al-Taqwa. Basra 2011-10-19

¹⁸ Vice ordföranden, BIC, Basra 2011-10-19

¹⁹ Ibid

2008. Miliserna tränar fortfarande, nu också i Basra i militärliknande kläder. 2009 och 2010 såg man inget sådant och heller inga affischer på al-Sadr och andra ledare, men nu kan man se dem igen. Två månader innan delegationens ankomst sågs åtskilliga medlemmar i JAM demonstrera i slumförorten Jumhuriya. Man ville visa sin makt och möjligen var det press från JAM, som fick guvernören att stoppa alkoholtskänkningen för sex månader sedan. Hot mot vissa affärsinrättningar förekommer. Mandéer och kristna är inte längre måltavlor. Miliserna tjänar nu för tiden inget på att attackera minoriteter.²⁰

Någon sagesman pekade på att så gott som alla invånare har vapen, visserligen mest lätta vapen, men dock vapen. Sagesmannen nämnde att delar av en milis vid ett tillfälle tränat utanför en polisstation.²¹

Kriminaliteten är också ett potentiellt hot mot säkerheten. Tendensen de sista sju till åtta månaderna hade varit något minskad kriminalitet. Väpnade rån uppgavs vara den vanligaste formen av kriminalitet. Inbrott i privata hem ökade medan kidnappningar minskade, möjligen undantaget barn.²² Representanter för Basras provinsråd hävdade att brottsligheten sedan 2008 hade minskat avsevärt, och var lägre i Basra än i Bagdad och andra provinser.²³ Enligt polischefen hade den nästan försvunnit.

Polischefen framhöll att brottsligheten har sociala orsaker, inte politiska. Endast få brott kan kopplas till utländska eller inhemska politiska intressen. Med större säkerhetsstyrkor minskar terroristattacker. Säkerheten i Basra uppgavs nu vara till 75 % tryggad.²⁴

2.4. Säkerhetsstyrkorna

För säkerheten lokalt ansvarar i första hand ”Emergency Police”. I andra hand är armén och gränspolisens (under Department of Border Enforcement/ Inrikesministeriet) ansvariga. En viss ansvarsfördelning dem emellan har upprättats.²⁵ Polischefen uppgav, inte överraskande, att säkerhetsstyrkorna arbetar med att införa lag och ordning.²⁶

2.4.1. Armén

Milisinfiltrationen uppgavs vara låg inom armén. Kanske är det därför som arméuniformer inte förekommer i falska vägspärrar, vilka numera sällan sätts upp, men om så sker bemannas av män från väpnade grupper klädda i polisuniformer. Kanske är det också därför som armén betraktas som mer lojal mot landet och befolkningen än mot vissa politiska partier. Soldaterna

²⁰ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

²¹ Representant för en internationell organisation, Basra 2011-10-18

²² Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17--19

²³ Medlemmar av Provinsrådet, Basra 2011-10-18

²⁴ General Faysal al-Ebadi, Basra 2011-10-18

²⁵ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

²⁶ General Faysal al-Ebadi, Basra 2011-10-18

här kommer dock i stor utsträckning från Basra, vilket kan göra armén sårbar för påtryckningar av olika slag.²⁷

2.4.2. Polisen

Polisen i provinsen Basra är indelad i sju regioner, åtta mindre distrikt och tio direktorat. Totalt finns det 40 polisstationer i regionen. Enskilda polisstationer uppgavs ha tillräckligt med utrustning och personal, bl. a. när det gäller medel mot sprängämnen. Polischefen sade sig generellt vara nöjd med polisens system för brottsplatsundersökningar och kommunikation, och upplyste att man har personal, som fått utbildning i kriminalteknik. Övervakningskameror vid vägspärrar och strategiska eller utsatta byggnader, bl. a. kyrkor, ska öka säkerheten.²⁸ Han konkretiserade inte dessa upplysningar närmare.

Under Saddam-regimen hämtades polischeferna från andra delar av landet och hade därför inga relationer till lokala aktörer. Nu kommer cheferna däremot från samma distrikt, som de tjänstgör i, och de har positionen i sex till sju år. Risken för korruption har ökat. Enskilda polischefer tar mutor för att anställa personer från stammarna, miliserna och de politiska partierna. Polischeferna utnämns av högsta polisledningen, som i sin tur utnämns av Inrikesministeriet.²⁹ Premiärminister Malikis politik uppgavs gå ut på att bli av med korrumperade polistjänstemän och de med kopplingar till miliser.³⁰

En källa, som representerade en lokal humanitär organisation, menade att milisinfiltrationen var hög inom polisen. Till det kommer att de flesta delarna av polisen uppgavs vara knutna till de politiska partierna.³¹ En representant för en MR-organisation menade att shiapartierna kontrollerade allt i Basra och att de hade tät kontakt med Iran. Vidare sade han att många inom polisen och några inom militären kommer från Badr-organisationen.³² Delegationen fick vid ett besök hos Provinsrådet indikationer på att styrkan, som vaktade entrén till provinsrådets byggnad, tillhörde JAM.

Polischefen uppgav att hot inte längre förekom mot enskilda polismän. Man har tagit emot hot mot läkare, som misslyckats med operationer, men inte mot poliser. De, som tidigare blev hotade hade enligt uppgift ofta tjänstgjort under Saddamregimen. En polis med blod på sina händer kan fortfarande riskera hot, men attacker mot enskilda poliser hade inte skett på länge.³³ Också en representant för en internationell organisation uppgav att polismän inte hade blivit angripna på länge. Enskilda chefer har blivit mördade, särskilt i lönnmord med skjutvapen försedda med ljuddämpare. Alla på hög nivå inom offentlig förvaltning är utsatta. Alla militanta grupper uppgavs

²⁷ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

²⁸ General Faysal al-Ebadi, Basra 2011-10-18

²⁹ Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

³⁰ General Faysal al-Ebadi, Basra 2011-10-18

³¹ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

³² Representant för en MR-organisation, Basra 2011-10-17

³³ General Faysal al-Ebadi, Basra 2011-10-18

vara involverade i denna verksamhet; JAM, Asa'ib al-Haq och iranska infiltratörer.³⁴

En källa uppgav att JAM-ledare snabbt blir frigivna om de blir tagna för terrorism, och medierna uppgavs heller inte rapportera om milisaktiviteten, som enligt källan inte slutade 2008 utan fortsätter.³⁵ En annan källa påpekade att antiterrorlagen har gjort det enklare att arresteras milisfolk. Oskyldiga riskerar dock enligt denna att råka illa ut när staten ska visa handlingskraft.³⁶

Polisen har samlat in vapen från klaner efter att ha resonerat med stam- och klanledarna om att överlämna vapnen. Vissa av vapnen som man mottagit har varit vapen som tillhört myndigheterna. För några år sedan var polisen rädd för att arresteras folk, men inte nu längre enligt polischefen. Polisen måste ha en arresteringsorder från en domare utom när det gäller terroristbrott.³⁷

3. Rättsväsende/rättsskipning

Chefen för UNHCR-kontoret, inbäddat på den amerikanska basen vid Basras internationella flygplats, menade att rättsstaten är svag i södra Irak, där stammarna fortfarande har stort inflytande i samhället och stamjustisen står stark.³⁸ En advokat påpekade att även miliserna har en roll, främst genom sin infiltration inom polisen. Påverkan kan förekomma från såväl stammar som milis i början av ett rättsfall genom att de lägger press på polisen. Verktygen kan vara korruption eller de band, som finns mellan polisen, stammen och milisen.³⁹ Basras polischef uppgav till delegationen att han har goda förbindelser med stammar, religiösa överhuvuden och frivilligorganisationer, men att det snarare är han än de, som försöker påverka i olika avseenden. Han försöker alltid övertyga olika parter om att lösa problem utifrån helhetsperspektivet Irak – inte egna särintressen. Religiösa ledare används t. ex. i kampen mot narkotika. Utbildning av polisen i denna anda ska ha resulterat i att 80% av poliserna nu i första hand är lojala mot Irak, oavsett under vilken påverkan de en gång anställdes. Även folk i allmänhet ska ha blivit mer lojala mot staten Irak än den egna stammen. Som polischefen uttryckte det: förr bad polisen stammen om stöd, nu är det tvärtom.⁴⁰

Advokaten värderade att folk på landsbygden oftare vänder sig till stammen än polis och domstol. I städerna, där förtroendet för polisen generellt är större, skulle förhållandet vara det motsatta. Till polisen anmäler man

³⁴ Representant för en internationell organisation, Basra 2011-10-18

³⁵ Mrs. Muna Massoud, Iraqi Women's League, Basra 2011-10-19

³⁶ Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

³⁷ General Faysal al-Ebadi, Basra 2011-10-18

³⁸ Chefen för UNHCR-kontoret, USF-I-COB, Basra 2011-10-18

³⁹ Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

⁴⁰ General Faysal al-Ebadi, Basra 2011-10-18

vanligtvis dråp, mord, kidnappningar och stöld men också vårdnadstvister och andra äktenskapliga konflikter. Det beror på omständigheterna om man går till polisen eller stammen först. I vilket fall lär stammen veta vad det rör sig om före polisen. Detta kan vara en viktig förklaring till att säkerheten är generellt dålig, sade advokaten.⁴¹ En samtalspartner menade att folk sedan 2008 har börjat lita på polis och domstolar, bara 15% förlitar sig fortfarande på stamjustisen. Domstolarna kan genomdriva sina domar om parterna är jämstarka.⁴²

3.1. Stammarnas inflytande på rättsskipningen

Stamväsendet har ökat i betydelse sedan 2003. Idag kan fördelningen mellan stammarnas och de civila domstolarnas ansvar grovt uppskattas vara fifty-fifty. Stamjustisen omfattar såväl civilrättsliga tvister som kriminalfall.⁴³ Fler brott hanteras av stamjustisen än av rättsväsendet. Förhållandet mellan stam och domstol regleras av sedvanerätt. Denna begränsar domstolarnas möjligheter att ingripa i konflikter mellan stammar. Ledarna för stammar i konflikt diskuterar saken sig emellan för att nå en lösning. Lösningen är ofta kompensation till den stam, som lidit en oförrätt. Om en stam har beslutat att döda någon kommer man att skydda mördaren genom att ta på sig skulden kollektivt. Om mördaren åker fast och ställs inför rätta kommer straff härigenom antingen inte kunna utdömas eller reduceras. Stammarnas inflytande i domstolarna beror på vem som är domare. Domstolarna torde vara oberoende i 75 – 80 % av fallen. Dom i första instans kan överklagas i två instanser och då behandlas fallen av andra domare, vilket definitivt minskar stammarnas inflytande.⁴⁴

3.1.1. Exempel på hur mord och stöld kan hanteras

En lokal källa gav följande exempel. Den mördades familj anmäler mordet till polisen/rätten, om inte för annat så för att polisen är bäst på brottsplatsundersökningar. När misstänkt mördare är funnen kontaktar stamledare dennes familj och föreslår en lösning. Om lösningen accepteras avskriver domstolen målet. På det sättet blir domstolen en del i lösningen. Domstolarna är i stort sett nöjda med den här typen av arrangemang. Polisen är också nöjd, särskilt som målsäganden i samband med uppgörelsen ger polisen pengar. Om stammen inte löser problemet tar staten, det vill säga domstol, över. Förfarandet är likartat vid stölder och kidnappningar. Stammarna har liknande system för att lösa problemen. Varje brott har sitt pris. En misshandel kompenseras t. ex. med motsvarande 7 – 800 USD.⁴⁵

En advokat menade att det främst är stölder och kidnappningar, som anmäls till polisen först. Polisen kan dokumentera fallet och vilken skada som åsamkats. Med det i bagaget kan anmälaren ta saken till stammen. Stammen har inte kunskapen för att kunna genomföra brottsplatsundersökningar. När

⁴¹ Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

⁴² Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

⁴³ Ibid

⁴⁴ Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

⁴⁵ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

det gäller dråp och mord inom stammen kan det till skillnad från uppgifterna i stycket ovan vara så att stammen har bättre kännedom om vem som är gärningsman än polisen.⁴⁶

3.1.2. Förbjudna kärleksrelationer

Stammarna hanterar förbjudna kärleksrelationer på olika sätt. Ibland försöker man döda en dotter, som gjort ”snedsteg”. Det gäller särskilt om hon tillhör den svagare familjen. Hedersmord uppgavs av en lokal källa vara ovanliga. Oftast finner man en annan lösning. Om flickan blivit gravid kan lösningen vara att paret gifter sig på villkor att de skiljer sig så snart barnet är fött och att pojken familj kompenseras med en dotter från flickans familj. Barnet kan skickas till barnhem. Det förekommer även att flickan får göra abort och om graviditeten inte kommit ut kan detta accepteras. Olika klaners inställning och agerande skiljer sig åt. Ibland dödar man flickan och ger pojken en annan dotter från samma familj. Mer sällan dödas både flickan och pojken.⁴⁷ En advokat med inriktning på affärsjuridik, men som också hade god kunskap om hur rättsväsendet och stamjustisen fungerar, menade att unga kvinnor ofta mördas. Heder ses som en angelägenhet för familjen och en förmildrande omständighet vid hedersrelaterad kriminalitet. Polisen lär inte ingripa, då detta är stammens domän. Utomäktenskapliga barn riskerar dödas liksom den ogifta modern. Får domstol kännedom om sådana mord lär den inte besluta om förundersökning utan avvakta stammens beslut.⁴⁸ Vill en familj döda sin dotter låter man dottern bo hemma hos familjen. Polisen kan i princip inte göra något förrän brott har begåtts. Vad polisen möjligen kan göra för att skydda flickan – om den får signaler om att något är fel och hon lyckas rymma - är att förvara henne i fängelse.⁴⁹

3.1.3. Utstötning

Om någon stammedlem begår brott eller skapar konflikt kan denne bli utstött. Det händer dock sällan. Oftast hittar man en lösning. Om det likväl händer beror det troligen på att den utstötta har begått grova övergrepp, som t. ex. seriemord eller våldtäkter, och man inte kan se någon logik bakom gärningarna⁵⁰ eller personen i fråga svikit förtroenden. Om denne t. ex. varit i konflikt tidigare och man funnit en lösning och denne bett om ursäkt fast sedan skapar nya konflikter, som återigen kräver en lösning kan klanen vända personen i fråga ryggen.⁵¹ Den utstötta mister stammens beskydd. Om denne begått brott kommer stammen inte att hindra rättvisans gång. Stammen skyddar honom alltså inte mot straffrättsligt ansvar.

Enstaka män, som kommit på kant med sin stam eller blivit utstötta, har sökt sig till miliserna och funnit beskydd hos dem. Utstötta kan också få nytt

⁴⁶ Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

⁴⁷ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

⁴⁸ Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

⁴⁹ Ordföranden, al-Firdaws kvinnoförening, Basra 2011-10-16

⁵⁰ Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

⁵¹ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

beskydd genom att flytta till annan ort⁵². Den lokala källan resumerade att den utstötta har tre val: emigrera, låta sig dödas eller gå med i en milis.⁵³

Ett beslut om utstötning formaliseras av stammens ledare i ett brev, där det står att stammen inte längre tar ansvar för vederbörandens handlingar. Ett sådant beslut är en sak för stammen som kollektiv, inte för individuella medlemmar.⁵⁴

3.1.4. Inkludering

Stammarnas uppbyggnad/sammansättning är inte en gång för alla given. De kan vara öppna för att ta emot utomstående som medlemmar. En del kristna hör numera till stammar. Vissa stammar ger dem skydd, andra inte. Även utlänningar, som har bott länge i Irak, kan var medlemmar i någon stam. I provinsen Basra finns det egyptier, som bott 15 – 16 år där, och nu är medlemmar av en stam.⁵⁵

3.2. Milisernas inflytande på rättsskipningen

Det finns fortfarande många miliser och partier i Basra. Inför USF:s uttåg har partierna kommit överens om en uppförandekod,⁵⁶ men spänning ska fortsatt lura under ytan.⁵⁷ De flesta polisstationerna är kontrollerade av en eller annan milis eller politiskt parti (med milis). Det är nödvändigt för en advokat, som kontaktar polisen, att veta vilken milis som kontrollerar den aktuella polisstationen. Milisernas inflytande är störst inom polisen, men i ungefär 20% av rättsfallen lägger de även press på domarna.⁵⁸

4. Provinsrådet

Provinsrådet är uppdelat i olika kommittéer för att bl. a. ta till vara provinsens och olika gruppers intressen. Det finns en säkerhets-, en minoritets-, en kvinno- och en religionskommitté. Religionskommittén administrerar budgeten till moskéer och kyrkor. Den kan också, i samråd med säkerhetskommittén, behandla säkerhetsrelaterade angelägenheter. Religionskommittén har en kristen representant. Övriga representanter är muslimer.⁵⁹

5. Utsatta grupper

Baath-regimens starka kontroll över samhället hindrade konflikter mellan landets etniska och religiösa grupper att bryta ut. Regimen, som

⁵² Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

⁵³ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

⁵⁴ Ibid

⁵⁵ Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

⁵⁶ Bondladys corner, Local government and political forces in Basra announces its support for the Charter of the Sadrist movement, 2011-12-22

⁵⁷ Iraq Business News, Weekly Security Update, 2012-06-13

⁵⁸ Advokaten Ali al-Fares, Basra 2011-10-18

⁵⁹ Medlemmar i Provinsrådets religionskommitté, Basra 2011-10-18

dominerades av sunnimuslimska araber, hade däremot sina konflikter med kurderna och shiamuslimska araber. Efter 2003 tog shiiterna över den politiska dominansen, och politisk islam blev en viktig drivkraft i landets inre konflikter.

Inga miliser angriper minoriteterna längre. Säkerheten för minoriteter är numera inte direkt dålig, men de är andra klassens medborgare.⁶⁰ Kurderna och sunniaraberna betraktas inte officiellt som minoriteter. Kristna och mandéer kan fritt genomföra sina religiösa ritualer och uppges ha det säkrare i Basra än i andra provinser.⁶¹

5.1. Baath-partister

Många baath-partister lämnade Basra 2003. De på högre nivåer dödades eller flydde. Andra, som stannade, gick med i andra partier och islamistiska grupper.⁶² En representant för UNHCR menade att alla baath-partister försvann från Basra 2003. Hon hade inte hört om angrepp på dem sedan dess och hade inte sett någon rapportering om att det skulle finnas forna baath-partister i södra Irak eller att några skulle ha återvänt.⁶³

5.2. Sunnimuslimer

Andelen sunnimuslimer har sjunkit från 35 - 40% 2006 till 18 - 20% idag. Vanligtvis är de väl integrerade lokalt och många är gifta med shiiter. Sunniter kan möjligen bli mer exponerade när USF lämnat Basra, men aktioner mot minoriteter är inte längre något stort tema och väntas inte bli det framöver heller. Den kommande kampen kommer att stå om positioner i de politiska organen, lokalt och provinsiellt.⁶⁴ Det finns ingen sunni-shia konflikt i södra Irak. Detta hindrar inte att sunniter lever under press. De nekas dock inte arbete/anställning för att de är sunni.⁶⁵ Pressen kan ta sig uttryck i att barnen i skolorna frågar nya elever om de är sunni eller shia, särskilt på landet. Svarar nykomlingen då att han/hon är sunni kan betygen påverkas. De nekas dock inte skolgång, men läroplanen är numera anpassad till shia.⁶⁶ Sunniaraberna bor främst i två områden, Zubair (i utkanten av staden) och Abu Khair. En del sunniaraber, som blev internflyktingar efter 2003 kommer nu tillbaka - från Nineva-, Diyala- och Anbarprovinserna. UNHCR hjälper en del av dem.⁶⁷

Sunniaraber som blir utsatta för oegentligheter (brott, trakasserier m.m.) kan inte alltid räkna med att polisen följer upp saken. Polisen är nämligen till stor del bemannad av de forna Badr-brigaderna, tränade i Iran. Dessutom är

⁶⁰ Representant för en MR-organisation, Basra 2011-10-17

⁶¹ Medlemmar av Provinsrådet, Basra 2011-10-18

⁶² Representant för en MR-organisation, Basra 2011-10-17

⁶³ Chefen för UNHCR:s kontor, Basra 2011-10-18

⁶⁴ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

⁶⁵ Chefen för UNHCR:s kontor, Basra 2011-10-18

⁶⁶ Representant för en MR-organisation, Basra 2011-10-17

⁶⁷ Chefen för UNHCR:s kontor, Basra 2011-10-18

de flesta sunni obenägna att uppsöka polisen och lämna uppgifter om sig själva.⁶⁸

5.3. Kristna

Få kristna bor kvar i Basra.⁶⁹ Många kristna, särskilt armenier, har rest till Armenien och KRI. Nu finns det kanske 500 – 1 000 kristna familjer kvar i Basra mot tidigare 4 000 familjer. De som lämnat Basra kommer med få undantag inte tillbaka.⁷⁰ Så länge arbetslösheten är hög finns risken att fler lämnar. Annars lämnar ingen längre Basra mot sin vilja. De som är kvar utsätts inte för riktade angrepp och har inte varit det på länge⁷¹. Relationerna mellan kristna och muslimer beskrevs som goda, men de kristna har fått underordna sig muslimernas villkor och hålla en låg profil. Ett exempel härpå är att myndigheternas förbud mot att sälja och servera alkohol mest drabbar de kristnas näringsliv. Ett annat exempel är att för två år sedan inföll julen och ashura samtidigt och då ställde kyrkorna in julfirandet – för samlevnadens skull. Skulle liknande kollisioner uppstå i framtiden är det nog de kristna som får ge med sig igen⁷². Att leva som kristen (eller icke-muslim) i ett muslimskt land är inte lätt, men det gäller inte bara i Irak, menade en kristen samtalspartner. Han trodde dock att det kunde vara lite mindre svårt att leva bland shiiter. Som förklaring angav han den shiitiska föreställningen om att imamen Mahdi och Jesus ska återvända tillsammans på domens dag och att Wahab al-Kalbi, en kristen mesopotamier, som konverterade till islam och slogs och dog tillsammans med Husayn ibn Ali vid slaget om Kerbala 680, ligger begravd bredvid honom i Kerbala.⁷³ Attacker mot kyrkor har inte förekommit på länge. Den senaste/sista attacken ägde rum i juli 2010. Kyrkobesökare föll offer för en provisorisk sprängladdning när de lämnade en syrisk-katolsk kyrka i Ashar-distriktet. Sprängladdningen kan ha varit avsedd för en amerikansk patrull, som skulle passera förbi. Den senaste/sista attacken mot en spritbutik ägde rum 2008. De kristna fick en egen radiostation, Voice of the New Testament, i april 2010.⁷⁴ I närheten av hotellet, som delegationen bodde på, fanns en kyrka i assyrisk stil. Den hade en aktiv församling. En annan kyrka drev hjälpverksamhet för föräldralösa barn och gamlingar (under samma tak).⁷⁵

Det finns minst sju kristna samfund i Basra: kaldéer, andra katoliker, assyrier, syrisk-ortodoxa, armenier och protestanter.⁷⁶

Polischefen har gett sitt ord på att skydda alla kristna och bett dem komma tillbaka. Han menade att han omsatte ord i handling genom att t. ex delegera

⁶⁸ Representant för en MR-organisation, Basra 2011-10-17

⁶⁹ Chefen för UNHCR:s kontor, Basra 2011-10-18

⁷⁰ Representanter för en lokal humanitär och en MR-organisation, Basra 2011-10-17

⁷¹ Chefen för UNHCR:s kontor, Basra 2011-10-18

⁷² Delegationens bedömning

⁷³ Ordföranden i Provinsrådets minoritetskommitté, Basra 2011-10-18

⁷⁴ Medlemmar av Provinsrådet, Basra 2011-10-18

⁷⁵ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

⁷⁶ Ordföranden i Provinsrådets minoritetskommitté, Basra 2011-10-18

kristna poliser till kristna kvarter och prioritera kameraövervakning av kyrkor (framför moskéer).⁷⁷

5.3.1. Konvertiter

Det händer inte ofta att någon konverterar från islam till kristendom. De få som konverterat kan inte vara öppna med det och riskerar ofta förföljelse eller trakasserier från familj och samhälle.⁷⁸

5.4. Mandéer

Före 2003 fanns det kanske 4 000 mandéiska familjer i Basra. Nu uppgavs bara 300 familjer återstå. De flesta bor sedan gammalt i medinan.⁷⁹ Kanske bara 100 familjer finns kvar. Provinsrådets religionskommitté har inga siffror på hur många mandéer, kristna och medlemmar i andra trossamfund, som fanns i Basra innan 2003. Ingen frågade efter sådana siffror då.⁸⁰ Mandéerna har inga stora problem nu, men de som lämnat staden kommer inte tillbaka⁸¹. De som är kvar, enligt UNHCR fler än vad siffrorna ovan pekar på, håller en låg profil.⁸²

5.5. Föräldralösa barn

Normen är att ”storfamiljen” tar hand om föräldralösa barn. Den gäller i hela Irak. Ibland fungerar normen automatiskt, ibland inte⁸³. För de barn, som inte tas om hand av släktingar, har de lokala myndigheterna ansvaret. Föräldralösa barn definieras i Irak som barn som mist sin fader. De tas normalt om hand av släktingar. Släktingarna kan dock inte adoptera barnet⁸⁴. (Irak har inte något adoptionsinstitut som i Norge och Sverige. Däremot har man ett system med vårdnadshavare, som kan ta på sig försörjningsansvaret för barnet. Barnet blir dock inte i juridisk mening en del av sin nya familj och får därför bl. a. inte arvsrätt.⁸⁵) Bara de barn som mist bägge sina föräldrar ska komma in på barnhem, men i praktiken räcker det att en av föräldrarna dött. Det händer t. ex. att barn överlämnas till barnhem av släktingar, som uppger att de inte kan ta hand om dem. Det är annars vanligt i Basra och hela Irak att grannar i sådana fall tar hand om de föräldralösa barnen.⁸⁶ Stammedlemmar, som inte är släkt, kan i sista hand ta hand om barnen.⁸⁷

Barn upp till 18 år, ibland äldre, tas emot på barnhemmen. Alla religiösa riktningar och olika etniciteter accepteras. Pojkar och flickor bor i samma byggnad, men i separata rum.

⁷⁷ General Faysal al-Ebadi, Basra 2011-10-18

⁷⁸ Chefen för UNHCR:s kontor, Basra 2011-10-18

⁷⁹ Representant för en MR-organisation, Basra 2011-10-17

⁸⁰ Medlemmar i Provinsrådets religionskommitté, Basra 2011-10-18

⁸¹ Representanter för en MR- och en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

⁸² Chefen för UNHCR-kontoret, Basra 2011-10-18

⁸³ Chefen för Basraavdelningen, Irakiska Röda Halvmånen (IRCS), Basra 2011-10-16

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Delegationens kommentar

⁸⁶ Chefen för Kommittén för Hjälp till Behövande, Basra 2011-10-16

⁸⁷ Ordföranden i Provinsrådets kvinno- och familjekommitté, Basra 2011-10-17

Det finns två typer av barnhem, drivna av frivilligorganisationer (privata) och offentliga. I Basra finns bara ett offentligt barnhem. Det har 150 platser. Där bor 140 barn⁸⁸, vilka helt saknar någon som kan försörja dem. 17 av barnen har varken far eller mor⁸⁹. En källa uppgav att det också finns 50 platser för funktionshindrade, både fysiskt och mentalt. Vidare uppgavs att barnhemmet har basmat, sängkläder, kläder till barnen och tillgång till läkare, och är rent. Polisen står för säkerheten. Källan hade inte hört talas om några övergrepp mot barnen där. Pojkar och flickor bor separat. De kan stanna där så länge det behövs. Åldersgränsen är flexibel och man frågar inte om etnisk eller religiös tillhörighet.⁹⁰ Det finns ett okänt antal privata barnhem. De har vanligtvis 70 – 80 platser. Det finns kyrkor som driver barnhem⁹¹. Expansionsmöjligheter finns.

Tillgången till sjukvård är avhängig ledningen för barnhemmen. Sjukvården går att koordinera med den offentliga vården, men det görs inte alltid.

Hygieniska och sanitära förhållanden är på de flesta barnhemmen godtagbara med hänsyn till de lokala förhållandena. Toaletter och tvättmöjligheter finns på de flesta barnhemmen.

Barnen går i vanliga skolor. Det finns ingen särskild yrkesutbildning på barnhemmen.

Det är känsligt att fråga om hur många som arbetar på barnhemmen, och därför är det svårt att veta hur många anställda de har.

Det finns också föräldralösa barn, som inte finns på barnhem och som ingen tar hand om. Efter 30 års återkommande krig och svåra förhållanden behövs det troligen mer fokus på dessa barn, men det finns inga uppgifter om hur många de är. Provinsrådets kvinnokommitté uppgav att det kan finnas 1 000 till 1 200 barn i Basra utan varken far eller mor, men som tas om hand av släktingar. Hade de närmaste släktingarna varit döda hade stammen tagit hand om barnet.

Irakiska röda halvmånen (IRCS) kan spåra föräldrar och släktingar genom kontakter. Man använder frågeformulär och ber om dödsattester eller annan dokumentation, som kan bekräfta att föräldrarna är avlidna.⁹²

5.6. Kvinnor

Före 2003 var situationen i allmänhet bättre för kvinnor, men kvinnlig representation i regering och andra politiska organ har ökat. Det finns sju eller åtta kvinnor i Basras provinsråd. En av dessa och tillika ordförande i

⁸⁸ Cheferna för Kommittén för Hjälp till Behövande och IRCS, Basra 2011-10-16

⁸⁹ Ordföranden i Provinsrådets kvinno- och familjekommitté, Basra 2011-10-17

⁹⁰ Dr. Awatif al-Mustafa, al Taqwa, Basra 2011-10-19

⁹¹ Representant för en lokal humanitär organisation, Basra 2011-10-17

⁹² Representant för IRCS, Basra 2011-10-16

Provinsrådets kvinno- och familjekommitté, Natiqa al-Atwan, uppgav att nu är säkerhetssituationen för kvinnor ganska god. Inga speciella problem direkt relaterade till säkerhetssituationen sticker ut, och kommittén arbetar med att hålla kvinnor informerade om läget och sina rättigheter. Offentlig information till kvinnor ges via kommitténs websida, radio, affischer och på skolor och workshops. Det största problemet nu uppgavs vara de få arbetstillfällena för kvinnor. Det skulle dock inte finnas några hinder för kvinnor att arbeta om de hittar ett jobb. Kvinnor arbetade bl. a. på sjukhus och inom polisen. Senaste klassen på polisskolan hade 40 kvinnliga elever. Kvinnor behövs som poliser för att kroppsvisitationer av kvinnor ska kunna genomföras.⁹³ En representant för UNHCR uppgav att det inte fanns några jobb till kvinnor.⁹⁴

Mer än en källa uppgav att många arbetsgivare kräver att kvinnor täcker håret, och kvinnor som inte täcker håret riskerar att nekas jobb eller bli av med det de eventuellt har.⁹⁵ Företrädare för två kvinnoorganisationer uppgav att muslimska kvinnor inte kan gå ut obeslöjade. Det kan de enligt dem bara göra i Bagdad och Kurdistan.⁹⁶ De riskerar dock inte ingripanden från polisen.⁹⁷ Det råder inget hijab-tvång.⁹⁸ Förra guvernören uppmanade kvinnor att bära traditionell klädsel. Men nu lägger de islamistiska partierna mindre press på kvinnor att klä sig traditionellt. Å andra sidan ser kvinnornas män normalt till att de täcker håret och ibland griper miliserna in. Kvinnor kan fortfarande dödas för att de inte täcker håret. I september 2011 dödades fyra kvinnor. Kropparna hittades på en soptipp. Polisen anstränger sig inte föra att hitta mördarna i sådana fall, dels för att den fruktar miliserna och dels för att miliserna har sitt folk inom polisen. Kvinnors säkerhet på gatorna uppgavs variera med det politiska klimatet. Om de två stora partierna råkar i konflikt med varandra uppgavs våldet generellt öka.⁹⁹ Säkerhetssituationen, har som tidigare nämnts, hittills förbättrats väsentligt sedan operationen ”Charge of the Knights” avslutades i april 2008. Nu vågar kvinnor gå ut och även agera för sin sak¹⁰⁰. Kvinnor utan huvudduk syns här och var i gatubilden.¹⁰¹

Andra problemområden som nämndes under våra samtal var barn- och tvångsäktenskap samt hederskulturen (shame and honour). Våld i hemmet uppgavs vara mycket underrapporterat. (Enligt officiella siffror drabbas 1 av 100 kvinnor.¹⁰²) Skulle berörda kvinnor klaga blir de sannolikt avvisade av sin egen familj och uppmanade att stödja sin make. De flesta kvinnor

⁹³ Ordföranden i Provinsrådets kvinno- och familjekommitté, Basra 2011-10-17

⁹⁴ Chefen för UNHCR-kontoret, Basra 2011-10-18

⁹⁵ Mrs. Muna Masoud, Iraqi Women’s League, och en representant för en MR-organisation, Basra 2011-10-19 respektive 2011-10-17

⁹⁶ Mrs. Muna Massoud, Iraqi Women’s League och Mrs. Kefah Hasan Ibrahim, Basra Women’s League, Basra 2011-10-19

⁹⁷ Ordföranden i Provinsrådets kvinno- och familjekommitté, Basra 2011-10-17

⁹⁸ Representanter för Provinsrådet, Basra 2011-10-18

⁹⁹ Mrs. Muna Massoud, Iraqi Women’s League, Basra 2011-10-19

¹⁰⁰ Samordnare, NCA, Amman 2011-10-15

¹⁰¹ Företrädare för en lokal humanitär organisation och Natiqa al-Atwan, Basra 2011-10-17

¹⁰² Ordföranden i Provinsrådets kvinno- och familjekommitté, Basra 2011-10-17

uppgavs inte kunna lämna hemmet utan tillåtelse. Detta skulle enligt källan minska möjligheten att få skydd, en möjlighet som ändå beskrevs vara närmast obefintlig.¹⁰³ Det händer väldigt sällan att kvinnor rymmer hemifrån och ber t. ex. frivilligorganisationen al-Firdaws om skydd, kanske en eller två gånger per år. Annars känner många kvinnor till organisationen och dess center för rådgivning och utbildning. Man annonserar i bl. a. skolor och har möten i moskéer.¹⁰⁴ Men få hotade kvinnor rymmer som sagt, och många som kunde ha sökt skydd om sådant fanns tar istället livet av sig.¹⁰⁵

5.6.1. Centra för rådgivning och skydd

Det finns inga skyddade boenden i Basra, däremot centra för psyko-social och juridisk rådgivning i hela provinsen, varav ett i Basra, (Najaf och Kerbala). NCA och andra aktörer bedriver rådgivning och utbildning i bl. a. ledarskap för kvinnoorganisatörer.¹⁰⁶ Våldsutsatta kvinnor kan hänvända sig till al-Firdaws, en kvinnoorganisation som arbetar med rådgivning och utbildning samt i sällsynta fall med skydd, och al Taqwa som arbetar på samma sätt, men inte med skydd. Al-Taqwa driver också ett center för dövstumma kvinnor, 16 togs om hand där oktober 2011¹⁰⁷. Skyddat boende kan ordnas provisoriskt hemma hos ordföranden i al-Firdaws. (Hon har arbetat med dessa frågor i åtta år och själv klarat sig utan något beskydd. 2006 -08 var säkerheten dålig och även idag finns det miliser, som ogillar hennes arbete. En kvinna ska, enligt dessa grupper, stanna hemma och inte aktivera/opponera sig.) Om polis tillkallas kan polisen kontakta shejken och be honom ordna skydd åt kvinnan. Eventuellt ber ordföranden shejken att ta en religiös ledare till hjälp för att lösa konflikten. I fall där ingen lösning nås skickar man kvinnan till skyddade boenden i KRI. Man samarbetar med Asuda där. I den kurdiska regionen och i Bagdad finns det skyddade boenden.¹⁰⁸ KRG-myndigheterna uppgavs ta ansvar för hotade kvinnor och bereda dem skydd, men sponsorkravet uppgavs å andra sidan göra det svårt för kvinnor från Basra att resa dit. Ordföranden i Provinsrådets kvinnokommitté förklarade dock att man kan hjälpa utsatta kvinnor till KRI¹⁰⁹.

5.6.2. Skilsmässa

Vid skilsmässa får kvinnan vårdnaden om barnen tills de fyller 10 år. Om hon gifter om sig dessförinnan övertar mannen barnen. När barnen fyllt 10 år kan de själva avgöra vem de vill bo med om föräldrarna är överens.¹¹⁰ Om fadern dör eller blir diskvalificerad som vårdnadshavare ska barnet stanna hos modern tills det blir myndigt – om inte hennes rätt till vårdnad bestrids av barnets släktingar.¹¹¹

¹⁰³ Samordnare, NCA, Amman 2011-10-15

¹⁰⁴ Ordföranden, al-Firdaws, Basra 2011-10-16

¹⁰⁵ Ordföranden i Provinsrådets kvinno- och familjekommitté, Basra 2011-10-17

¹⁰⁶ Samordnare, NCA, Amman 2011-10-15

¹⁰⁷ Dr. Awatif al-Mustafa, al Taqwa, Basra 2011-10-19

¹⁰⁸ Ordföranden, al-Firdaws, Basra 2011-10-16 och Dr.al-Mustafa, al Taqwa, Basra 2011-10-19

¹⁰⁹ Natiqa al-Atwan, Provinsrådets kvinno- och familjekommitté, Basra 2011-10-17

¹¹⁰ Muna Massoud, Iraqi Women's League, Basra 2011-10-19

En kvinna som blivit skild genom att mannen tagit initiativet till skilsmässan (talaq) kan bo ensam om hennes familj inte tar tillbaka henne. En frånskild kvinna kan också bo med sina svärföräldrar. Far- och morbröder och avlägsnare släktingar kan hon inte bo med, eftersom de får lov att gifta sig med henne.¹¹² Familjen och stammen känner ett starkt ansvar för en ensam kvinna. Om föräldrarna, faster, mostrar, far- och morbröder är döda och hon är ogift kommer man att se till att snabbt gifta bort henne, normalt med en nära släkting till den förra mannen, vilket är sed i hela Irak – också i KRI¹¹³. Finns ingen sådan manlig släkting tvingar de henne att gifta sig med vem som helst, bra eller dålig. Företrädarna för Iraqi och Basra Women's League var oense om huruvida kvinnor kan leva och bo ensamma i Basra. De enades om att det går i vissa bostadsområden och att dagtid kan en ensam kvinna vistas ute, men inte om kvällen. Företrädarna uppgav att Kurdistan är bättre för ensamma kvinnor, där de får hjälp av KRG.¹¹⁴

5.6.3. Exempel på äktenskapliga avarter

Arrangerade äktenskap och tvångsäktenskap, skillnaden kan vara hårfin, är mycket vanliga. De är en del av det starka stamsystemet. I detta system kan kvinnor också användas som betalningsmedel för att bilägga konflikter.¹¹⁵

Barnäktenskap förekommer i södra Irak enligt NCA ner till 13 års ålder, enligt al-Firdaws ner till 11 år och enligt Iraqi Women's League ända ner till 9 år. Flickorna kommer oftast från fattiga familjer i träskmarkerna. För dessa är det en praktisk lösning, som inbringar pengar. Barnäktenskap är enligt källan vanligare i Basra än i andra städer i södra Irak.¹¹⁶ Paret gifter sig inför en imam och bryr sig vanligtvis inte om att registrera äktenskapet vid domstol. Att äktenskapet är oregistrerat gör det lätt för mannen att skilja sig. Vanligaste orsaken till skilsmässa mellan vuxna män och minderåriga flickor uppgavs vara att flickorna gråter mycket och att mannen tröttnar på dem¹¹⁷.

Ett religiöst äktenskap anses vara det viktiga. Att registrera det civilt gör man mest för att få materiella fördelar. De flesta kvinnor har hur som helst ingen kunskap om sina rättigheter. Rådgivningscentra kan vara till hjälp för att få dem medvetna om sina rättigheter och rent av kräva sin rätt. Sharia-domstolarna har ju dokumenterat att de gift sig, och källan menar att man den vägen kan dokumentera vigseln. Om mannen slänger ut kvinnan är hon extra utsatt, eftersom hon inte varit gift lagligen. Därför är det väldigt viktigt

---

¹¹¹ Jamal J Nasir. *The Islamic Law of Personal Status*. 2 ed. 1990. ISBN 1-85333-2801

¹¹² NCA-samordnare, Amman 2011-10-15

¹¹³ Regional expert, IOM-kontoret, USF-I-COB, Basra 2011-10-20

¹¹⁴ Muna Massoud och Kefah Hasan Ibrahim, Basra 2011-10-19

¹¹⁵ NCA-samordnare, Amman 2011-10-15

¹¹⁶ Muna Massoud, Iraqi Women's League, Basra 2011-10-19

¹¹⁷ Ordföranden, al-Firdaws, Basra 2011-10-16

för kvinnans säkerhet att äktenskap registreras.¹¹⁸ Al-Firdaws hjälper skilda kvinnor utan äktenskapskontrakt att få hjälp av myndigheterna.¹¹⁹

5.6.4. Tillfälliga äktenskap och trafficking

Al-Taqwa, en kvinnoorganisation, som driver ett center med rådgivning och advokathjälp, försöker hjälpa barn från oregistrerade äktenskap att få ID-dokument. För att nå framgång bör man gå till shejken, få hans bekräftelse av äktenskapet, sedan få bekräftelsen godkänd av domstol, gå till civilregistret och få barnet registrerat. Domstolen kräver närvaro av två vittnen, t. ex. en farbror och moster, när domaren signerar shejkens bekräftelse. Dokumentet som skaffas på detta sätt har samma rättskraft som ordinära vigselbevis. Med detta kan barnet sedan få ett ID-kort, vilket behövs vid många tillfällen, t. ex. vid ansökan om medborgarskapsbevis. Företrädaren för al-Taqwa uppgav också att, trots alla svårigheter, så har kvinnors situation i vissa avseenden förbättrats juridiskt. Den nya medborgarskapslagen ger medborgarskap även efter moder. En annan framgång för Iraks kvinnor är att Irak har signerat CEDAW-konventionen, dock inte ratificerat den ännu.¹²⁰

De tillfälliga muta-äktenskapen ingås ofta med änkor och kvinnor, som behöver finansiellt stöd.¹²¹ Muta-äktenskapen uppges även ge religiös legitimitet åt prostitutionen, vilken har ökat i Basra. Sunnimuslimerna har motsvarande ordning kallad misyar.¹²²

Kvinnor som blir våldtagna kan inte vända tillbaka till sin familj. Al-Taqwa försöker hjälpa dem via Asuda. Tack vare det samarbetet kunde tre våldtagna kvinnor nyligen skickas till KRI.¹²³

Trafficking uppgavs vara omfattande på grund av närheten till grannländerna och drabbar mest unga fattiga kvinnor. De smugglas ut ur landet, ofta med båt, utan pass, och kan sedan bli vidare sålda flera gånger. Kyrkorna ger husrum åt de flickor, som lyckas fly. Myndigheterna erbjuder ingen hjälp.¹²⁴

Myndigheterna prioriterar skilda kvinnor och änkor. Skilda kvinnor kan få hjälp att flytta tillbaka till sin familj. Änkor får pension. Den är liten, men går att leva på.¹²⁵

5.6.5. Änkor

Änkepension utgår till alla änkor oavsett ålder. Allmänna pensionsåldern i Irak är annars 60 år. Alla kvinnor känner till att de har rätt till änkepension

¹¹⁸ NCA-samordnare, Amman 2011-10-15

¹¹⁹ Ordföranden, al-Firdaws, Basra 2011-10-16

¹²⁰ Dr. Awatif al-Mustafa, al-Taqwa, Basra 2011-10-19

¹²¹ NCA-samordnare, Amman 2011-10-15

¹²² Kefah Hasan Ibrahim, Basra women's League, Basra 2011-10-19

¹²³ Dr. Awatif al Taqwa, Basra 2011-10-19

¹²⁴ Muna Massoud, Iraqi Women's League, Basra 2011-10-19

¹²⁵ Ordföranden i Provinsrådets kvinno- och familjekommitté, Basra 2011-10-17

om maken dör. Änkan får 90 USD i månaden och 25 USD per barn. Pensionen ökar med antalet barn upp till fem barn. Den betalas ut av lokala myndigheter på samma premisser i alla provinser. Pension utgår också till funktionshindrade kvinnor. Många har det svårt.¹²⁶

Svårast för änkorna är om de ställs inför uppgiften att leda hushållet. Det är svårt driva jordbruk nu med mer salthalt i vattnet och andra miljö- och säkerhetsmässiga (uttorkning, minor) samt ekonomiska problem. Och den sociala aspekten gör det inte lättare för ett kvinnligt lett hushåll. I de flesta fall ser klanen till att kvinnan gifter om sig, och då ofta med en nära släkting till tidigare maken, helst yngste brodern. I några få fall kan kvinnan stanna som ogift med tidigare makens familj. Ett litet fåtal kvinnor förblir ogifta och klarar sig bra.¹²⁷

5.7. Internflyktingar och andra migranter

5.7.1. Internflyktingarna

Det finns omkring 35 000 internflyktingar i provinsen Basra. De flesta kommer ursprungligen från provinsen och blev fördrivna av Saddamregimen. IOM skiljer mellan de som blivit fördrivna inom samma provins och de som deporterades till Kirkuk och andra nordliga orter och provinser. Människor från båda grupperna har nu kommit tillbaka, men deras gamla bostäder är sedan länge i någon annans besittning. Processen med att återföra fast egendom till rättmätiga ägare går trögt¹²⁸. En del familjer är splittrade. Några kommer från andra provinser, som Babil, Dhi Qar, Kerbala och Najaf samt Bagdad och Salah al-Din. (Strömmen av internflyktingar som lämnar Bagdad har avtagit). De blev fördrivna redan på 80-talet. Många saknar arbete, egendom och bostad.¹²⁹ Det kan också vara så att platsen där de bodde har blivit obeboelig, t. ex. stora delar av träskan och minerade områden utanför Basra. Andra vill/kan inte ta samma arbeten, som de hade tidigare, t. ex. har fisket minskat. IOM försöker hjälpa dem att hitta jobb utifrån deras individuella profil. Man driver också lokala arbetsprojekt, som vägledning om odling i växthus.

Sunnimuslimska internflyktingar från norra Irak kommer inte till Basra. Det har inte att göra med någon shia-sunniproblematik. De föredrar Bagdad, där infrastrukturen är bättre och de lättare kan fortsätta driva sina företag eller starta ny affärsverksamhet.

Kristna från Mosul har heller inte kommit till Basra eller södra Irak. Det finns inga kristna internflyktingar i södra Irak.

Trenden är att strömmarna av internflyktingar har avtagit starkt. Nu är det i princip bara lite förflyttningar inom provinserna. Någon inströmning till

---

¹²⁶ Ibid

¹²⁷ Chefen för IOM:s regionala center, USF-I-COB, Basra 2011-10-20

¹²⁸ Chefen för UNHCR-kontoret, Basra 2011-10-18

¹²⁹ Chefen för Kommittén för Hjälp till Behövande, Basra 2011-10-16

Basraprovensen är det inte längre. Myndigheterna där (och i andra provinser) betraktar inte längre nya internflyktingar som internflyktingar, eftersom registreringen av internflyktingar officiellt avslutades av Ministry of Migration and Displacement (MoMD) i juli 2008. Undantagna har de internflyktingar varit, som inte kunnat registrera sig vid MoMD mellan 2006 och slutdatumet. Denna möjlighet att registrera sig i efterhand togs bort sista maj 2012. På grund av det överlag förbättrade säkerhetsläget i landet ser regeringen ingen anledning att återuppta IDP-registreringen. Existerande internflyktingar måste registrera sig hos de lokala myndigheterna för att få IDP-stöd.¹³⁰

Basraprovensen ger en del direktstöd till internflyktingarna. De får någon form av inkvartering, sängar, kläder, generatorer, elektrisk utrustning, kontantstöd och tomter. Det är dock trångbott. Tre familjer delar ofta på ett hus. Provinsstyret har planer på att bygga billiga hus och sedan sälja dessa till internflyktingarna via lånefinansiering. Hittills är en stor tomtareal avsatt till att bygga 100 bostadsenheter på. Planerna innefattar 10 000 enheter längs Shatt al-Arab och fler tomter är på gång. Planerna måste underordnas Basras huvudplan, som sätter ramar för arealanvändningen.¹³¹ Ibland uppstår konflikter mellan den inhemska befolkningen och de inflyttade internflyktingarna, som använder elektricitet och vattentillgångar där man slår sig ner. Kapaciteten att absorbera de återvändande är dålig.¹³² Det finns byar utanför Basra, som är lika eländiga som lägren för internflyktingar.¹³³

Det finns inga inreserestriktioner och ingen särskild säkerhetskontroll av de, som flyttar till provinsen.¹³⁴ Det finns heller inte några restriktioner eller sponsorkrav mot flyttning mellan och inom provinserna i södra Irak. En internflykting kan flytta, som den önskar, för att börja om på nytt eller återvända till sin hemort. Allt en internflykting i t. ex. Missan eller Dhi Qar (ursprungligen från Bagdad), som vill flytta vidare till andra provinser i södra Irak, behöver göra är att anmäla avregistrering till MoMD. Han avregistreras då som internflykting i Missan och får 2,5 miljoner IQD i vidarebosättningsbidrag. Om internflyktingen istället återvänder hem till Bagdad får han 4 miljoner IQD i återvändandebidrag och tas bort från MoMD:s databas. En avregistrerad f. d. internflykting betraktas som vilken irakisk medborgare som helst och får klara sig på ovan nämnda bidrag. MoMD vidtar dock åtgärder för underlätta kontakter med lokala myndigheter och på så sätt vederbörandes fria rörlighet.¹³⁵

IOM själva har fått mycket större rörlighet sedan USF lämnade Irak. Det råder inga restriktioner och man kan åka runt i alla de sydliga provinserna.

¹³⁰ Chefen för IOM:s regionala center, Basra 2011-10-20, e-post 2012-06-29 och 07-03

¹³¹ Chefen för Kommittén för Hjälp till Behövande, Basra 2011-10-16

¹³² Chefen för IOM:s regionala center, Basra 2011-10-20

¹³³ Samordnare, NCA, Amman 2011-10-16

¹³⁴ Ibid och chefen för IOM:s regionala center, Basra 2011-10-20

¹³⁵ Chefen för IOM:s regionala center, Basra 2011-10-20, e-post 2012-06-29 och 07-03

Man planerar att flytta kontoret från flygplatsområdet till centrum av Basra innan julen 2012. Säkerhetsläget har blivit bättre det senaste halvåret.¹³⁶

5.7.2. Emigranterna

De som nu lämnar Basra och Irak är mest unga män, som reser ut ur landet för att tjäna ihop pengar till giftermål.

Pushfaktorerna är nu i nämnd ordning:

1. tjäna ihop till giftermål, hus och bil
2. säkerhetsläget
3. sjukvård¹³⁷

Företrädare för två kvinnoorganisationer uppgav att äldre kvinnor, 50+, själva kan få ut pass och resa på egen hand. Ensamma yngre kvinnor som önskar lämna Irak måste gifta sig, resa och sedan skilja sig. Enligt företrädarna existerar ingen annan möjlighet.¹³⁸

5.8. Övriga

En representant för en internationell organisation trodde att irakier, som arbetade vid/för de amerikanska styrkorna kunde vara utsatta. Irakier, som arbetar för civila utländska intressen uppgavs också vara utsatta, men i mindre grad. Som exempel nämndes anställda på oljeanläggningarna,¹³⁹ vilka utsätts för attacker¹⁴⁰. Basra har till skillnad från de andra sydliga provinserna många oljeanläggningar och därmed enligt en lokal källa paradoxalt nog ett något bättre säkerhetsläge än dessa. Säkerheten är nämligen högt prioriterad, inte minst av politiska skäl. Källan tonade följaktligen ner utsattheten för lokalanställda irakier.¹⁴¹

En irakier, som arbetar för en internationell organisation, sade att det inte var farligt nu, men hade varit det fram till våren 2008. Han berättade dock inte för familjen om det dagliga arbetet. En annan irakier, som arbetar för en säkerhetsfirma undviker att bära uniform på fritiden, men är ute i samhället utan skyddsåtgärder. Ibland har han misstänkts för att vara amerikan, men uppger att det inte är någon fara.¹⁴²

6. Den ekonomiska och humanitära situationen

Det som präglar situationen för befolkningen i Basra är fattigdom, höga utgifter och bostadsbrist på grund av striderna i regionen, den snabba

¹³⁶ Ibid, telefon Basra - Norrköping 2012-07-03

¹³⁷ Chefen för Kommittén för Hjälp till Behövande, Basra 2011-10-16

¹³⁸ Muna Massoud och Kefah Hasan Ibrahim, Basra 2011-10-19

¹³⁹ Representant för en internationell organisation, Basra 2011-10-18

¹⁴⁰ Se avsnitt 1.1.1. Säkerheten efter invasionen i mars 2003

¹⁴¹ Vice ordföranden, BIC, Basra 2011-10-19; se också avsnitt 2.2. Säkerhet, affärer och politik

¹⁴² Lokalanställda irakier, Basra 2011-10-20

befolkningsökningen och internflyktingarna. Det finns heller ingen tillfredställande sjukvård, vilket gör att många söker sjukvård utomlands.¹⁴³

Basra har potential att bli Iraks rikaste stad, men hittills har bara oljebolagen och centralregeringen i Bagdad tjänat pengar på den olja som pumpas upp och som enligt vissa bara orsakar miljöproblem i Basraprovinen.¹⁴⁴

Förr kallades Basra för orientens Venedig. Guvernören drömde sig ett kort ögonblick tillbaka till 50- och 60-talet och mindes rena vattendrag, som man kunde spegla sig i. Idag är de förorenade. Ett gammalt och överbelastat avloppssystem måste åtgärdas. En befolkning som ökat från 750 000 till över tre miljoner på några decennier kräver bättre infrastruktur, fler skolor och ny mark att bygga bostäder på. Guvernören förklarade att eftersom staten disponerar stora arealer inom stadens gränser, så är ytan som Basra stad kan bebygga ganska begränsad.¹⁴⁵

De som arbetar med humanitär hjälp pekar på nämnda problem. Bristen på bostäder och sjukvårdspersonal framhålls ofta. Inom vården är det inte bara brist på personal. Den medicinska utrustningen är dålig och neuroskannrar finns inte alls. Behandlingen blir därefter och är särskilt bristfällig vad gäller ögonsjukdomar. Ibland har man epidemier att kämpa mot, och leukemi och annan cancer liksom medfödda missbildningar är vanligt förekommande. Lokala och centrala myndigheter kämpar för att hålla ”sjukhuskutan flytande i Shatt al-Arab”. Man skulle kunna tro att överbemanningen i den offentliga sektorn underlättar kampen, men överbemanningen leder snarare till oklar ansvarsfördelning och att ”alla” tror att någon annan gör jobbet. Att socialförsäkringen för offentliganställda är otillräcklig och tar lång tid att få ut höjer heller inte arbetsmoralen, utan bidrar snarare till den omfattande korruptionen.¹⁴⁶

PDS-ransonen räcker inte för att mätta en familj och provinsens budget räcker heller inte för att tillgodose alla invånarnas behov. Offentligt byggande bekostas av regeringen i Bagdad efter anbefallning från provinsstyret. Detta gör budgetprocessen stelbent. Provinsstyret kan inte överföra medel för olika utgiftstyper mellan budgeterna.¹⁴⁷ Det finns dock pengar i Basra, över 100 miljoner USD är allokerade i 2012 års budget. Oljesektorn växer, men företagen tar in utländsk arbetskraft eftersom irakierna har andra arbetsvanor. Ett utländskt företag, som utvinner olja, avskedade 6 000 lokalanställda och anställde istället 3 000 turkiska arbetare. För att inte spä på den redan höga arbetslösheten, kanske mer än 25%, står det numera i kontrakten med de utländska företagen att de måste ha irakier anställda på företaget. Ett annat problem, liknande det med överbemanningen i den offentliga sektorn, är anställda som inte arbetar alls.

¹⁴³ Chefen för Kommittén för Hjälp till Behövande, Basra 2011-10-16

¹⁴⁴ Medlemmar av Provinsrådet, Basra 2011-10-18 och artikel av Ammar al-Saleh, Bagdad 2012-03-21, Basra's unfair share: wealthy in oil, poor in every other way,

¹⁴⁵ Guvernören, H. E. Dr. Khalaf A. Khalaf, Basra 2011-10-17

¹⁴⁶ Delegationens intryck av samtal med hjälporganisationerna i Basra

¹⁴⁷ Representant för Kommittén för Hjälp till Behövande, Basra 2011-10-16

Ett exempel utgör en stålfabrik, som varit förstörd sedan 2003 men har 7 800 anställda som fortfarande får lön av Basra stad.¹⁴⁸

De mest behövande är arbetslösa, fattiga, änkor, föräldralösa barn, skilda kvinnor, handikappade och krigsskadade. Alla dessa grupper har tillgång till sjukvård utan att behöva visa identitetshandlingar eller betala.¹⁴⁹

Basra behöver stora projekt för att bygga ut infrastruktur och minska arbetslösheten. Det uppgavs vara viktigt med planer för humanitärt arbete och affärsverksamhet. Basras investeringskommission hoppades att exilirakier skulle återvända och bli en injektion för affärslivet i den nu säkraste av de södra provinserna¹⁵⁰. Provinsrådet välkomnade basrabor i Norge och Sverige tillbaka.¹⁵¹ Guvernören uttryckte sin uppskattning av samarbetet med Sverige och Norge och hoppades att det skulle fortsätta.

¹⁴⁸ Vice ordföranden, BIC, Basra 2011-10-19

¹⁴⁹ Representant för Kommittén för Hjälp till Behövande, Basra 2011-10-16

¹⁵⁰ Vice ordföranden, BIC, Basra 2011-10-19

¹⁵¹ Presidenten, H. E. Sabah al-Bazouni, Provinsrådet, Basra 2011-10-18

Förkortningar, som inte förklaras på annat håll

CEDAW	Committee on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor)
IDPs	Internally displaced people (internflyktingar)
IQD	Irakiska dinarer
KRG	Kurdistan Regional Government
KRI	Kurdistan Region in Iraq
PDS	Public Distribution System
USD	amerikanska dollar
USF-I-COB	United States Forces Iraq Contingency Operating Base

Källförteckning

Elektroniska källor

Ammar al-Saleh, Bagdad 2012-03-21, Basra's unfair share: wealthy in oil, poor in every other way, <http://www.niqash.org/articles/?id=3015> (senast kontrollerad 2012-06-12)

<http://www.bondladyscorner.com/t23899-local-government-and-political-forces-in-basra-announces-its-support-for-the-charter-of-the-sadrist-movement-12-22-2011-2042> (senast kontrollerad 2012-06-13)

Iraq Business News, Weekly Security Update, 2012-06-13 <http://www.iraq-businessnews.com/2012/06/13/weekly-security-update-for-13th-june-2012/> (senast kontrollerad 2012-06-21)

Institute for the Study of War, Jaysh al-Mahdi, January 2009, <http://www.understandingwar.org/jaysh-al-mahdi> (senast kontrollerad 2012-06-21)

Skriftliga källor

Jamal J Nasir. The Islamic Law of Personal Status. 2 ed. 1990. ISBN 1-85333-2801

Muntliga källor

Advance training institute, Basra

Advokaten Ali al-Fares, Basra

Al Firdaws Society, Basra

Al Taqwa Association for Woman % Child Rights, Basra

Basra Investment Commission (BIC), Basra

Basra Women's League, Basra

Basras polischef, general Faysal al-Ebadi, Basra

Guvernören, hans höghet Dr. Khalaf A. Khalaf, Basra

International Organization for Migration (IOM), Regional Hub, Basra

Iraqi Red Crescent Society (IRCS), Basra

MR-organisation, Basra

Iraqi Women's League, Basra

Lokal humanitär organization, Basra

Needy People Assistance Committee, Basra

Norwegian Church Aid (NCA), Amman

Presidenten, Basras provinsråd, hans höghet Sabah al-Bazouni, Basra

Provinsrådets kvinnokommitté, Basra

Provinsrådets minoritetskommitté, Basra

Provinsrådets religionskommitté, Basra

Provinsrådets säkerhetskommitté, Basra

UNAMI, Kontoret för utveckling och humanitärt bistånd, Basra

UNHCR-kontoret, Basra